

MALA BARJA, VELIKO ŽIVLJENJA

Izbrane rastline in živali mokrišč

Podhom ●● Brje-Zasip
● Bodešče

● Češeniške gmajne
Mlake pri Trzinu ●

● Jezerc ● Črna dolina
● Stržene luže

Krimsko-menišijska
barja ●

● Mišja dolina

Območja projekta Mala barja – Marja

V projektu Mala barja – Marja
izboljšujemo stanje bazičnih nizkih
in prehodnih barij na desetih Natura
2000 območjih v osrednji Sloveniji in
na Gorenjskem.

Uvod

Mokrišča so območja, ki so stalno ali delno poplavljeni s površinsko ali podzemno sladko ali slano vodo. Kažejo nam različne podobe: močvirja, barja, poplavni gozdovi, rečne mrtvice, mokrotni travniki, soline. Preplet vode in kopnega je sčasoma oblikoval edinstven življenjski prostor številnim rastlinskim in živalskim vrstam. Mnoge izmed njih so redke in ogrožene ter zavarovane.

Ali veste, da so mokrišča v Srednji Evropi in tudi po svetu med najbolj ogroženimi ekosistemi? Ob hitrem izginjanju zaradi izsuševanja, zasipavanja in onesnaževanja tudi najmanjše površine postanejo pomembne. Četudi majhna, so barja življenjska okolja z veliko pestrostjo življenjskih oblik in vrst. Mnoge med njimi drugje ne morejo živeti.

Knjižica predstavlja barja in mokrotne travnike ter izbrane živali in rastline, ki v njih živijo.

Upamo, da bomo tako pripomogli k njihovemu ohranjanju, saj se zavedamo njihove edinstvenosti in številnih pomembnih nalog, ki jih imajo mokrišča za človekovo bivanje – prečiščevanje površinske vode, blaženje suš in poplav, vir učenja in občudovanja.

Visoka in prehodna barja

Visoka in prehodna barja delujejo od daleč precej enolično, od blizu pa nam ponujajo raznolik svet. Glavnino sestavljajo šotni mahovi, ki dajejo občutek gobastih tal. Iz odmrlih delov barjanskih rastlin, predvsem šotnega mahu, ki na barju zaradi pomanjkanja kisika ne zgnijejo, ampak pooglenijo, nastane šota. Rastline, ki rastejo na vrhu šotne podlage, nimajo stika s podtalno vodo, hranilne snovi dobijo samo z deževnico. Zato so se nekatere rastline pomanjkanju hranil prilagodile z mesojedim načinom prehranjevanja.

Okroglolistna rosika

Drosera rotundifolia

6

Okroglolistna rosika je verjetno naša najbolj poznana mesojedka. Rdeči žlezasti laski na njenih listih izločajo lepljive kapljice, na katere se ujamejo majhne žuželke. Z njimi rastlina dobi hranilne snovi. Hoja po barjih in teptanje lahko uničita preproge šotnega mahu, ki zagotavljajo primeren življenjski prostor rosiki in drugim vrstam.

Šotni mah

Sphagnum sp.

Šotni mah tvori mehke preproge, ki lahko vsrkajo velike količine padavinske vode. Šotni mah na vrhu raste, pri dnu pa odmira in se spreminja v šoto. V preteklosti so jo uporabljali za kurjavo. Meter debela plast šote nastaja od 500 do 1000 let. Zaradi prekomernega izkopavanja so izginila številna šotišča, z njimi pa edinstven življenjski prostor rastlin in živali.

Dlakava mahovnica

Oxycoccus palustris

Dlakava mahovnica raste na revnih šotnih tleh v sožitju z glivami. Polegel zimzelen grmiček razvije rožnate cvetove, iz njih pa dozoriijo rdeči plodovi. Cvetni peclji so porasli z dlačicami, po katerih je rastlina dobila ime. Bolj poznani sta njeni sorodnici borovnica in brusnica.

Močvirska grezulja

Scheuchzeria palustris

Močvirska grezulja se pojavlja na tistih delih šotnih barij, ki so stalno zaliti z vodo. Širjenje vrste na dolge razdalje otežujejo razmeroma velika semena. V nekaterih predelih Severne Evrope še oblikuje obsežnejše sestoje, pri nas pa je zelo redka.

Bela kljunka

Rhynchospora alba

Bela kljunka uspeva na vlažnih, kislih in s hranili revnih tleh, zato jo bomo najpogosteje videli na šotnih barjih. Kjer ni mnogo drugih rastlin, lahko tvori goste sestoje, zaradi slabše razvitega koreninskega sistema pa jo lahko hitro izpodrinejo druge vrste.

Nožničavi munec

Eriophorum vaginatum

Nožničavi munec ima manj izrazite cvetove, zato pa so toliko opaznejše bele koprenaste glavice, ki spominjajo na bombaž. Bele ščetinice omogočajo semenom, da jih veter lahko ponese dlje. Ob zaužitju lahko povzročijo pogin živine. Na to spominja njihovo drugo ime – konjska smrt.

Živorodna kuščarica

Zootoca vivipara

12

Živorodna kuščarica živi v močvirjih in barjih ter na gorskih pašnikih in travnikih, vse do 2000 m visoko. V toplejših območjih leže jajca, na nizke temperature v višinah pa se je prilagodila tako, da koti žive mladiče. Je dobra plavalka, ki se v nevarnosti umakne v vodo. Imenujejo jo tudi planinska kuščarica.

Nizka barja

Nizka barja nastajajo na mestih, kjer voda nima zadostnega odtoka, zato stalno ali občasno zastaja. Pogosto ležijo ob večjih jezerih in rekah ter povirjih. Bogata so z minerali. Prekrivajo jih večinoma trave, šaši, ločki in munci. Zaradi opuščanja košnje se pogosto zaraščajo z lesnimi vrstami rastlin.

Dolgolistna rosika

Drosera anglica

14

Dolgolistna rosika za razliko od preostalih vrst rosik pogosteje raste na apnenčasti podlagi. Večinoma opazimo rdeče liste, medtem ko drobne bele cvetove marsikdaj spregledamo. Ti se odprejo le ob jasnem vremenu in še to le za krajši čas.

Navadna močvirnica

Epipactis palustris

Navadna močvirnica sodi med orhideje. Znanstveno ime je dobila po latinski besedi *palus*, kar pomeni močvirje. Del cveta sestavlja medena ustna. Njen valoviti rob je odlično pristajališče za opraševalce. Vabi jih medičina, ki jo izločajo nektarne žleze. Najdemo jo tudi na mokrotnih travnikih.

Črnikasti sitovec

Schoenus nigricans

Črnikasti sitovec se pojavlja na nizkih barjih na bazičnih tleh. Gradi goste strnjene sestoje, zato vanje redko zaidejo druge rastline. Dobro prenaša spremembe vodnih razmer: spomladi in jeseni so njegova rastišča poplavljena, poleti pa sušna. Na Irskem so ga uporabljali za izdelavo streh.

Srednja rosika

Drosera intermedia

Srednja rosika je mesojedka, ki je pogosto skrita v
plitki vodi na barjih, razkrije pa se le pozornemu
opazovalcu. Listi srednje rosike so bolj ovalne oblike
kot pri okroglostni in krajši kot pri dolgolistni ro-
siki. Težko si predstavljamo, da se nanje poleg manj-
ših žuželk lahko ujamejo tudi metulji in celo kačji
pastirji.

Rjasti sitovec

Schoenus ferrugineus

18

Rjasti sitovec je rastlina nizkih barij in močvirnatih travnikov. Posamično socvetje, ki pri sitovcu spominja na šop ščetin, tvori do pet črnorjavih klaskov. Občutljiv je na izsuševanje in gnojenje.

Navadni mrzličnik

Menyanthes trifoliata

Navadni mrzličnik, imenovan tudi močvirska detelja, za rast potrebuje dobro namočena tla. Iz debele korenike požene več dolgih stebel, na katerih se razvijejo socvetja. Cvetovi privlačijo mnoge opraševalce, predvsem čmrclje in čebele. Če se rastišče posuši, rastlina preneha cveteti, še vedno pa lahko nekaj časa po tem opazujemo značilne trodelne liste.

Munec

Eriophorum sp.

20

Munec pod zemljo iz stebila požene stranske poganjke – živice. Z njimi se hitro razrašča in tvori goste sestoje. Po bombažastih soplodjih prepoznamo, da imamo pred seboj močvirje oziroma barje. Na nizkih barjih najpogosteje srečamo širokolistni in ozkolistni munec. V nasprotju z ozkolistnim muncem, za katerega so značilni žlebasti listi, ima širokolistni munec ploščate liste.

Navadna mastnica

Pinguicula vulgaris

Navadna mastnica raste na skromnih rastiščih, barjih in mokrih skalovjih. Pomanjkanju hranil so se mastnice prilagodile z mesojedim načinom prehranjevanja. Listom dajejo masten videz lepljive kapljice, na katere se ujamejo drobne žuželke. V Sloveniji rasteta navadna in alpska mastnica.

Alpska mastnica

Pinguicula alpina

22

Alpska mastnica se od navadne razlikuje po belih cvetovih, po listih pa ju le stežka razlikujemo. Uspeva od nižin do visokogorja. Raste tudi na apnenčasti podlagi, kar je redkost med mesojedkami. Njene liste so v Skandinaviji uporabljali za sesirjenje mleka.

Moknati jeglič

Primula farinosa

Moknati jeglič je od sorodne trobentice precej višji, zraste do 30 cm. Poleg vlažnega rastišča se od nje razlikuje po socvetju, ki ga sestavljajo srčasto oblikovani svetlo vijolični cvetovi. Ime je dobil po moknatem poprhu na spodnji strani listov in zgornjem delu stebela.

Alpski mavček

Trichophorum alpinum

24

Alpski mavček najlažje prepoznamo po plodovih z belimi laski. Na to se nanaša tudi znanstveno ime rastline: *triches* so v grščini laski, *ferein* pomeni nositi. Poleg barij so njegov življenjski prostor tudi apnenčasti gorski močvirnati travniki.

Loeselova grezovka

Liparis loeselii

Loeselova grezovka je nežna orhideja rumenozelene barve in nizke rasti, zato jo med drugimi barjanskimi rastlinami težko opazimo. Njen razvoj od semena do cvetoče rastline traja od 4 do 6 let. Opazimo jo vse redkeje, saj izsuševanje močvirnatih travnikov in barij tako zniža raven talne vode, da rastlina ne more več preživeti.

Rožmarinovolistna vrba

Salix rosmarinifolia

26

Rožmarinovolistna vrba je pritlikav grmiček, ki raste na vlažnih travnikih, nizkih barjih in močvirjih. Njeni listi spominjajo na rožmarinove. Je edina vrba v Sloveniji, uvrščena na rdeči seznam ogroženih rastlin.

Navadna krhlika

Frangula alnus

Navadna krhlika je listopadni grm ali nizko drevo na globokih in vlažnih tleh. Njeno lubje in plodovi so za človeka strupeni, kar pa ne velja za ptice, ki so jim rdeče jagode jeseni pomemben vir hrane. Poleg rdečega bora in breze je navadna krhlika pokazateljska vrsta, da se barja zaraščajo in s tem postopoma tudi izsušujejo.

Močvirna samoperka

Parnassia palustris

Močvirna samoperka ima en sedeč stebelni list, ki s spodnjim delom objema steblo; od tod ime samoperka. Znanstveno ime rodu je dobila po gori Parnas, mitološkem bivališču muz stare Grčije. Njeno rastišče nakazuje na razmere z visoko talno ali mezečo vodo.

Rumeni šaš

Carex flava

Rumeni šaš je pogost na nizkih barjih, bogatih s karbonati. Njegova zrela socvetja so podobna »ježkom«, ki jih sestavljajo rumenozeleni napihnjeni mošnjički. Ti omogočajo plovnost na vodi, kar omogoča razširjanje vrste.

Navadna rezika

Cladium mariscus

30

Navadna rezika ima do dva metra dolge liste, ki so značilne sinjezelene barve. Previdno z njimi, saj so posejani s številnimi ostrimi, žagasto ukrivljenimi zobci, na katerih se lahko urežemo. Dobro uspeva na vlažnih apnenčastih tleh z veliko vode. Pri nas so največji sestoji rezike na povirnih barjih z lehnjakotvornimi izviri.

Koščični škratec

Coenagrion ornatum

Živi na povirnih barjih ali ob vodnih jarkih ter potokih, vendar le na maloštevilnih območjih v Sloveniji. Iz jajčec, ki jih samice odložijo v podvodne dele rastlin, se razvijejo ličinke. Te živijo v vodi leto ali dve, nakar se preobrazijo v odrasle žuželke, ki jih lahko opazujemo od maja do julija. Ogrožajo ga onesnaženje voda zaradi gnojenja ter prekomerno zaraščanje ali neprimerno obnavljanje vodnih jarkov.

Veliki studenčar

Cordulegaster heros

32

Veliki studenčar je največji kačji pastir v Evropi. Kljub velikosti je spreten letalec, opazujemo ga lahko v hitrem letu nad naravno ohranjenimi senčnimi gozdnimi potoki. Samica odlaga jajčeca na nenavaden način, kar med letom, z navpičnim zabadanjem leglice v peščeno dno potoka. Večji del življenja – nekaj let – preživi kot ličinka na dnu potoka, kot odrasla žuželka pa živi le nekaj tednov.

Modri bleščavec

Calopteryx virgo

Modri bleščavec meri v dolžino do 50 mm. Samce zlahka prepoznamo po temno modri barvi telesa in kril, ki se v soncu lesketajo z zelenkasto kovinskim sijajem. Samice so obarvane bakreno rjavo. Njegove ličinke živijo pod vodo, na vodnih rastlinah in koreninah obrežnih dreves. Pri nas je še vedno zelo pogost, čeprav se ponekod pojavlja manj množično kot v preteklosti.

Hribski urh

Bombina variegata

Hribski urh naseljuje manjše občasne vodne površine, kot so mlake, luže v kolesnicah in nižinski poplavni travniki. Srečamo ga tudi ob gozdnih potokih. Obvodno rastlinje je zanj pomembno, saj v njem preživi zimo. Vsaka žival ima po trebuhu drugačen rumeno-oranžen vzorec s temnimi lisami. Z njim posvari sovražnike tako, da se v nevarnosti obrne na hrbet.

Lehnjakotvorni izviri

Na mestih, kjer voda ob izviru zastaja, pogosto naletimo na povirna barja, včasih močvirja. Če je voda bogata z apnencem, se ta ob posebnih pogojih izloča iz vode in odlaga na organske ostanke, kot so listi, veje in živalski skeleti. Sčasoma jih povsem obda. Nastane mehka, lahka in luknjičava kamnina – lehnjak.

Vlažni in mokrotni travniki

Na vlažnih in mokrotnih travnikih zastajata visoka podtalnica ali stoječa voda le krajši čas, a večkrat letno. Pogosto se pojavljajo na slabo prepustni podlagi obrežnih ravnic. Raznolikost travniških rastlin privablja številne ptice, metulje in druge žuželke.

Travniška izjevka

Succisa pratensis

38

Travniška izjevka vsebuje snovi, ki se uporabljajo pri odpravljanju želodčnih težav in čiščenju krvi. Za ljudi je torej zdravilna rastlina, žuželke pa jo uporabljajo za prehranjevanje: kot ena od najpoznejše cvetočih rastlin je pomembna zlasti za metulje in čebele.

Zdravilna strašnica

Sanguisorba officinalis

Zdravilna strašnica je rastlina vlažnih travnikov, ki so jo v ljudskem zdravilstvu uporabljali za ustavljanje krvavitev. Na njena socvetja odlagata jačeca ogrožena metulja strašničin in temni mravljiščar, njune ličinke se hranijo izključno s strašničinimi cvetovi in razvijajočimi se semeni.

Kukavičja lučca

Lychnis flos-cuculi

40

Kukavičja lučca zacveti zgodaj spomladi na močvirnatih in vlažnih travnikih. Rastlino lahko opazujemo tudi na gnojenih travnikih. Na njenih steblih pogosto zasledimo bele mehurčke, ki jih izločajo ličinke slinaric. Izloček varuje ličinko in rastlino pred plenilci.

Močvirska logarica

Fritillaria meleagris

Močvirska logarica ali močvirski tulipan je ena od prvih zgodnjepomladanskih rastlin mokrotnih travnikov. V Sloveniji je vse redkejša zaradi izsuševanja, gnojenja in preoravanja travnikov v njive.

Močvirski meček

Gladiolus palustris

42

Močvirski meček je poimenovan po listih, ki spominjajo na kratek gladiatorski meč. Najdemo ga na mokrotnih in suhih traviščih, ki so revna s hranili. Mečkovi cvetovi so rožnati, ko pa se posušijo, se obarvajo modro.

Alpski loček

Juncus alpino-articulatus

Alpski loček najdemo na vlažnih travnikih in v močvirjih. Rastlinske čistilne naprave, ki posnemajo naravne čistilne sposobnosti močvirij, pogosto uporabljajo sestoje ločkov.

Navadna žiljka

Tofieldia calyculata

Navadna žiljka raste na vlažnih travnikih, barjih in povirjih. Njeni listi, ki spominjajo na liste trav, imajo več izrazitih vzporednih žil, po katerih je rastlina dobila ime. Cvetove oprašujejo čebele, muhe tretjavke in druge žuželke.

Poletni veliki zvonček

Leucojum aestivum

Poletni veliki zvonček je večji sorodnik bolj znanega pomladanskega velikega zvončka ali kronice. Raste v uleklinah, na vlažnejših delih travnikov in svetlih gozdov. Ko zvončki odcvetijo, stebila obležijo, kot bi jih nekdo pohodil, čeprav se pod težo dozorele semenske glavice poležejo kar sami. Njihova semena raznašajo mravlje.

Brestovolistni oslad

Filipendula ulmaria

46

Brestovolistni oslad se pogosteje pojavlja v gostih sestojih in zraste do dveh metrov visoko. Cvetovi zaradi eteričnih olj prijetno sladko dišijo. V preteklosti so jih uporabljali za odisavljanje medice, so tudi odlična paša za čebele.

Vodna meta

Mentha aquatica

Vodna meta dobro prenaša občasno zastajanje vode. Je ena tistih rastlin, ki jih zavonjamo, še preden jih opazimo. Izrazit mentolov vonj je posledica eteričnih olj v listih. Ti so rodu mete prinesli sloves vsestransko zdravilne rastline, predvsem za lajšanje želodčnih težav.

Navadna pijavčnica

Lysimachia vulgaris

48

Navadna pijavčnica je dobila ime po pijavkah, s katerimi si deli vlažen življenjski prostor. V preteklosti so jo uporabljali pri zdravljenju ran, z dimom posušenih rastlin pa so odganjali muhe. Je priljubljena rastlina opraševalcev.

Transilvanska prstasta kukavica

Dactylorhiza maculata subsp. *transsilvanica*

Transilvanska prstasta kukavica se imenuje po romunski pokrajini Transilvaniji, kjer so njena snežno bela socvetja tudi prvič opisali. Orhideje so ena bolj ogroženih rastlinskih družin tudi v svetovnem merilu. Pri nas izginjajo predvsem zaradi gnojenja in zaraščanja travnikov.

Močvirska kukavica

Orchis palustris

50

Močvirska kukavica spada v družino orhidej oz. kukavičevk. Večino njenih sorodnic najdemo v trop-skih predelih deževnih pragozdov, kjer rastejo na deblih in vejah dreves. V Sloveniji so zelnate trajnice s koreninskimi ali stebelnimi gomolji. Močvirska kukavica pri nas uspeva le na vlažnih negnojnih tleh.

Navadni kukavičnik

Gymnadenia conopsea

Navadni kukavičnik je razširjen na suhih in vlažnih travnikih ter v svetlih gozdovih. Cvetovi se pojavljajo v različnih barvah, od svetlo vijolične do rožnate in bele. Oprašujejo jih žuželke, večinoma nočni metulji. Semena kalijo le v sožitju z glivami, kar je značilno tudi za druge predstavnice orhidej.

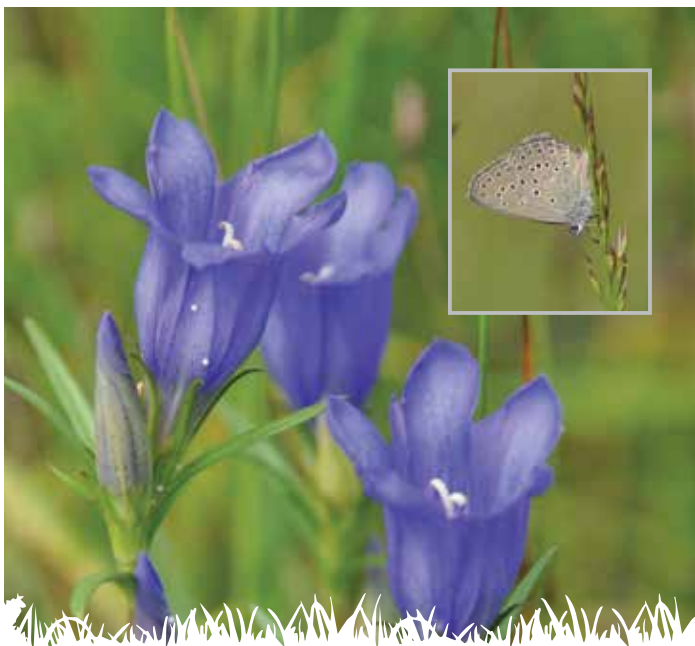

Majska prstasta kukavica

Dactylorhiza majalis

52

Majska prstasta kukavica je travniška orhideja s čokatim stebлом, ki ga krasí gósto škrlatnordeče socvetje. Stebelni listi so posuti s temnimi pegami. Najdemo jo na pustih tleh vlažnih travnikov in nizkih barij, kjer cveti od maja do junija. Pri nas uspeva več kot šestdeset različnih vrst divje rastočih orhidej, vse so zavarovane.

Močvirski svišč

Gentiana pneumonanthe

Močvirski svišč v poznoletnih mesecih popestri mokrotne travnike, barja in resave s svojimi temno-modrimi cvetovi. Vrsta je pogostejša v življenjskih okoljih, kjer višina vode glede na letne čase niha. S cvetovi močvirskega svišča se hranijo gosenice metulja sviščevega mravljiščarja. Odrasli metulji na njih odlagajo jajčeca (bele pike na površini cvetov).

Kranjska sita

Eleocharis carniolica

54

Kranjska sita raste v šopih na vlažnih travnikih in vlažnih mestih v gozdovih. Rastlina ima klasično nahajališče v okolici Postojne. Tako v botaniki imenujemo kraj, kjer so rastlino prvič našli in opisali. V Sloveniji so njena rastišča maloštevilna, zato rastlina spada med ranljive vrste.

Modra stožka

Molinia caerulea

Modra stožka izstopa po modro-vijoličastih klaskih, ki med julijem in septembrom travnike modrikasto nadahnejo. Je hranilna rastlina gosenic metulja barmanskega okarčka. Travniki z modro stožko so med bolj ogroženimi življenjskimi okolji, predvsem zaradi gnojenja, prepogoste košnje, paše in osuševanja.

Barjanski okarček

Coenonympha oedippus

56

Barjanski okarček je srednje velik metulj rjave barve, z vrsto slikovitih »očesc« in srebrno obrobo na spodnji strani kril. Na mokrotnih travnikih ter barjih najdemo barjanskega okarčka le še na Ljubljanskem barju, kjer je zaradi izginjanja ustreznega življenjskega okolja izjemno ogrožen. Odrasli metulji živijo v povprečju le od 9 do 12 dni. Za razvoj potrebuje različne vrste šašev in trav, najraje modro stožko – hranilno rastlino gosenic.

Močvirski cekinček

Lycaena dispar

Močvirski cekinček je živo bakreno oranžne barve s pridihom sivkasto modre barve na spodnji strani kril. Rad poseda na navadni krvenki in drugih vla-goljubnih rastlinah na mokrotnih travnikih ter na obrežju vodnih jarkov. Gosenice se prehranjujejo s kislicami. Samce močvirskega cekinčka običajno srečujemo posamič, saj so teritorialni, kar pomeni, da s »svojega« območja odganjajo druge samce svoje vrste.

Strašničin mravljiščar

Phengaris teleius

58

Je pravi posebnost, saj del življenjskega cikla preživi v mravljišču. Gosenica namreč s posebnimi izločki zavede mravlje, ki jo, misleč, da je ena njihovih ličink, prenesejo v svoje podzemno gnezdo. Tam se hrani z zarodom mravelj, vse do preobrazbe v metulja. Za svoj obstoj potrebuje tudi rastlino zdravilno strašnico. Njena socvetja so vir nektarja za odrasle metulje, le vanje samice odlagajo jajčeca in so tudi edina rastlinska hrana mladih gosenic, preden se te spustijo na tla in jih »posvojijo« mravlje.

Travniški postavnež

Euphydryas aurinia

Travniški postavnež ima na zgornji strani kril pi-san oranžno-rjav mrežast vzorec ter eno vrsto črnih pik nad robom zadnjih kril. Vlagoljubne populacije travniških postavnežev so v izginjanju zaradi melioracij, vnosa gnojil, intenzivne košnje in paše ali pa zaradi opuščanja rabe in posledičnega zaraščanja travnikov. Poleti in jeseni živijo gosenice v skupnih »gnezdh« na hranilni rastlini, ki je v vlažnih okoljih travniška izjevka.

Zelena rega

Hyla arborea

Zelena rega prebiva na gozdnih obronkih, mejicah in močvirnatih travnikih z visokimi steblikami. Njeni paglavci se razvijajo v mlakah z obilico rastlinja, v kanalih in opuščenih ribnikih. Oprijemalne blaziniče na konicah prstov ji omogočajo spretno plezanje. Je naša najglasnejša žaba – oglašanje samcev lahko poslušamo tudi več kilometrov daleč.

Repaljščica

Saxicola rubetra

Repaljščica rada poseda na steblikah, s katerih lovi žuželke, za pevska mesta pa uporablja večinoma grmičevja. Najpogosteje jo lahko opazujemo na negnojenih vlažnih in mokrotnih travnikih. Pojavlja se tudi na suhih traviščih, vendar v manjših gostotah. Zaradi intenziviranja in zgodnje košnje travnikov je ena naših najbolj ogroženih travniških ptic.

Siva čaplja

Ardea cinerea

62

Siva čaplja živi večinoma v mokriščnih habitatih, zlasti zunaj gnezditvenega obdobja pa jo pogosteje opazujemo tudi na travnikih in njivah. Je kolonijska gnezdilka, ki gradi gnezda visoko v krošnjah dreves, uporablja pa jih več let. Pri nas imajo kolonije večinoma okrog 15 gnezd.

Velika bela čaplja

Egretta alba

Velika bela čaplja se pri lovljenju plena (dvoživk, rib, plazilcev, malih sesalcev) počasi premika po zamočvirjenem travniku ali plitki vodi, v kateri pogosto nepremično obstoji. Pri nas ne gnezdi, saj za gnezdenje potrebuje obsežna trstičja, ki jih pri nas primanjkuje.

Kosec

Crex crex

64

Kosec gnezdi v plitkih talnih kotanjah, kjer ga varuje visoka trava. Puhasti mladiči ob nevarnosti ne zbežijo, ampak se le potuhnejo, zato lahko košnja v času izleganja mladičev uniči celoten zarod. Koščevo oglašanje spominja na brušenje kose. S takimi klici samec ponoči označuje teritorij in privablja samice. Je močno ogrožena vrsta. Zaradi izginjanja vlažnih negnojenih travnikov in prezgodnje košnje ga slišimo vse redkeje.

Kazalo

Uvod	4
-------------	---

Visoka in prehodna barja	5
---------------------------------	---

okrogolistna rosika	6
---------------------	---

šotni mah	7
-----------	---

dlakava mahovnica	8
-------------------	---

močvirska grezulja	9
--------------------	---

bela kljunka	10
--------------	----

nožničavi munec	11
-----------------	----

živorodna kuščarica	12
---------------------	----

Nizka barja	13
--------------------	----

dolgolistna rosika	14
--------------------	----

navadna močvirnica	15
--------------------	----

črnkasti sitovec	16
------------------	----

srednja rosika	17
----------------	----

rjasti sitovec	18
----------------	----

navadni mrzličnik	19
-------------------	----

munec	20
-------	----

navadna mastnica	21
------------------	----

alpska mastnica	22
-----------------	----

moknati jeglič	23
----------------	----

alpski mavček	24
---------------	----

Loeselova grezovka	25
--------------------	----

rožmarinovolistna vrba	26
------------------------	----

navadna krhlika	27
-----------------	----

močvirna samoperka	28
--------------------	----

rumeni šaš	29
------------	----

navadna rezika	30
----------------	----

košični škratec	31
-----------------	----

veliki studenčar	32
------------------	----

modri bleščavec	33
-----------------	----

hribski urh	34
-------------	----

Lehnjakotvorni izviri	35
------------------------------	----

Vlažni in mokrotni travniki	36
------------------------------------	----

travniška izjevka	38
-------------------	----

zdravilna strašnica	39
---------------------	----

kukavičja lučca	40
-----------------	----

močvirska logarica	41
--------------------	----

močvirski meček	42
-----------------	----

alpski loček	43
--------------	----

navadna žiljka	44
----------------	----

poletni veliki zvonček	45
------------------------	----

brestovolistni oslad	46
----------------------	----

vodna meta	47
------------	----

navadna pijavčnica	48
--------------------	----

transilvanska prstasta	
------------------------	--

kukavica	49
----------	----

močvirska kukavica	50
--------------------	----

navadni kukavičnik	51
--------------------	----

majska prstasta kukavica	52
--------------------------	----

močvirski svišč	53
-----------------	----

kranjska sita	54
---------------	----

modra stožka	55
--------------	----

barjanski okarček	56
-------------------	----

močvirski cekinček	57
--------------------	----

strašničin mravljiščar	58
------------------------	----

travniški postavnež	59
---------------------	----

zelena rega	60
-------------	----

repaljščica	61
-------------	----

siva čaplja	62
-------------	----

velika bela čaplja	63
--------------------	----

kosec	64
-------	----

Izdal Zavod RS za varstvo narave

Besedilo mag. Tina Petras, Judita Lea Krek, Petra Muhič,
mag. Andreja Škvarč

Strokovni dr. Matjaž Bedjanič, dr. Peter Skoberne,
pregled mag. Karin Gabrovšek

Lektura Leemeta

Fotografije Maja Brozovič (2), Nina Erbida (31), Karin Gabrovšek (14,19, 20, 26, 30), Primož Glogovčan (13, 22, 53, 56 - 59), Samo Jenčič (12), Judita Lea Krek (18, 28, 55), Petra Muhič (15, 34, 35), Tina Petras (6, 11, 16, 17, 19, 21, 24, 27, 34, 35, 38 - 41, 43-52, 60, 61), Andreja Škvarč (23, 29, 32, 36, 42); Arhiv ZRSVN: Teo Hrvoje Oršanič (62,63,64), Metod Rogelj (25), Branko Vreš (54); Arhiv ZRSVN - odkupljeno v projektu WETMAN: Janez Mihael Kocjan (9, 10), Matjaž Bedjanič (8, 33), Tomi Trilar (32).

Ilustracije Gorazd Koščak
oblikovanje

Tisk GM Tisk, Vojnik

Produkcija GEArt d.o.o.

Naklada 2.000 izvodov

December 2020

*Rad bi vedel, ali barju srce bije, ko v naročje se mu ptica skrije?
Ali ga zebe, ko ga voda pokrije?
Se smehlja, ko žaba brez konca reglja?
Ko rosika za kosilo si muho natika?
Morda sliši, ko seme vzklije?
Se metulj iz bube izvije?
Mu reče kdo hvala, ker čisto vodo pije?
Si kdaj z roso oči pomane in zaželi, da jutri tak še ostane?*

Judita Lea Krek

